

PROFILAKTYCY.pl

**DR EWA KARMOLIŃSKA – JAGODZIK
UAM POZNAŃ
ZAKŁAD PEDAGOGICZNYCH PROBLEMÓW
MŁODZIEŻY**

1. Jakie są zewnętrzne zagrożenia dla rozwoju dzieci i młodzieży na pierwszym, drugim i trzecim etapie edukacji szkolnej?

- Wśród zagrożeń dla jednostkowego rozwoju mających swoje źródło w rodzinie wymienia się najczęściej: ubóstwo, bezrobocie, patologię, bezradność, dezorganizację życia rodzinnego, konflikty, przemoc itp. Wybrałam jednak zupełnie inną grupę inhibitorów. Zagrożenia, które chciałam omówić, można ująć w kategoriach stylu życia współczesnej rodziny czy też elementów kultury współczesnej i uznać, że:
(za: dr hab. Kinga Kuszak "Zagrożenia i szanse dla rozwoju dziecka we współczesnej rodzinie" w najnowszym wydaniu

(8/2013) "Wychowania w Przedszkolu") :

- 1) ich źródła znajdują się w szerszej przestrzeni społeczno-kulturowej, w której funkcjonują współczesne rodziny;
- 2) występując pojedynczo, nie oddziałują niekorzystnie;
- 3) ich skumulowanie z pewnością odciska piętno tak na jednostce, jak i na całym systemie rodzinnym.

- Powyższe zagrożenia (K. Kuszak) należą do tak zwanych zagrożeń miękkich, a ich działanie jest trudno dostrzegalne:
 - Brak uwagi i powierzchowność w relacjach wewnątrzrodzinnych (T. Szlendak,
 - Nadmierna konsumpcja (Z. Melosik, Z. Bauman)
 - Nadmiar emocji i nieumiejętność ich przeżywania i rozładowania – czynniki stresu pourazowego i chronicznego (D. Bercieli, A. Lowen)
 - Nieuporządkowana codzienność
 - Pośpiech i brak czasu,
 - Nadmiar bodźców,
 - Nadmiar problemów,
 - Wygórowane aspiracje

Z jakimi zadaniami rozwojowymi nie radzi sobie współczesna młodzież?

- Zadania rozwojowe młodzieży wg Havighurst'a, 1972 :
 - A) Nawiązywanie nowych, bardziej dojrzałych więzi z rówieśnikami obojga płci.
 - B) Ukształtowanie roli męskiej lub kobiecej.
 - C) Akceptacja zmian zachodzących we własnym organizmie i efektywne posługiwanie się własnym ciałem.
 - D) Osiągnięcie niezależności uczuciowej od rodziców i innych osób dorosłych.
 - E) Przygotowanie do zawarcia małżeństwa i życia w rodzinie.
 - F) Przygotowanie do kariery zawodowej (niezależności ekonomicznej)
 - G) Rozwijanie ideologii (sieci wartości i systemu etycznego kierującego zachowaniem).
 - H) Dążenie i osiągnięcie postępowania odpowiedzialnego społecznie.

A) Nawiązywanie nowych, bardziej dojrzałych więzi z rówieśnikami obojga płci

Coraz częściej obserwuję się poczucie sieroctwa duchowego, które nie tylko może towarzyszyć sieroctwu społecznemu i naturalnemu, lecz może również wystąpić samoistnie na tle braku zrozumienia i miłości w rodzinie przy zabezpieczeniu potrzeb biologicznych dziecka. (A. Maciarz, 1991 b za: M. Sendyk), co rodzi trudności w nawiązywaniu satysfakcjonujących relacji młodzieży z rówieśnikami obojga płci. Relacje często tworzone są na podstawie zaspakajania opozycyjnych potrzeb i toksycznych wiązań, które są efektem braku prawidłowego przywiązania w relacji rodzicielskiej.

- A. Januszewski zwraca uwagę, że na brak kontaktów emocjonalnych w stosunkach rodzinnych istotny wpływ ma styl życia i niedocenywanie potrzeb dziecka przez rodziców, które próbują uzyskać zaspokojenie swoich potrzeb wśród rówieśników.
- Według badań H. Cudaka (1999 za: M. Sendyk) 52,6 % rodziców uważa, że dobrze zna potrzeby biologiczne swoich dzieci, a 16,2 % stwierdza, że nie zna tych potrzeb.
- Znacznie gorzej wygląda kwestia zaspokajania potrzeb psychicznych, bowiem tylko 27,8 % rodziców uznało konieczność dobrej znajomości potrzeb psychicznych swoich dzieci.
- M. Sendyk opisuje właściwości rodziców, które mają wpływ na takie ich nastawienie. Wymienia wśród nich:
 - niski poziom kultury i świadomości wychowawczej,
 - preferowanie zdrowia fizycznego i wartości materialnych w życiu rodziny,
 - uprawianie autokratycznego stylu wychowania,
 - nastawienie rodziców na cele i przeżycia pozarodzinne,
 - patogenne cechy osobowości,
 - indywidualistyczne traktowanie życia rodzinnego,
 - brak przygotowania do życia w rodzinie.

- Również częsta współcześnie zamiana ról (S.Forwadr, 1989). Gdy w rodzinie następuje odwrócenie ról tzn. dziecku zostaje narzucona odpowiedzialność rodzicielska, gdy ono podejmuje rolę głównego opiekuna rodziny, wtedy samo musi radzić sobie z przygniatającą je odpowiedzialnością, szeregiem obowiązków domowych, tłumi swoje potrzeby i samo boryka się z poczuciem osamotnienia. Jest to sytuacja gdzie dzieci zbyt szybko czyją się dorosłe i następuje przyspieszenie rozwojowe, gdzie młode osoby realizują zadania rozwojowe z następnej fazy. Owocuje to opóźnieniami rozwojowymi w przyszłości.
- Nieadekwatne stawianie odpowiedzialności, dzieci decydują o ważnych sprawach, gdy tym czasem w drobnych są wyręczane)

C) Akceptacja zmian zachodzących we własnym organizmie i efektywne posługiwanie się własnym ciałem

- Andrzej Malinowski „Płeć i seksualność człowieka – wybrane zagadnienia“ w najnowszym wydaniu „Wychowania Fizycznego i Zdrowotnego“.
- Obserwuje się znaczne przyspieszenia rozwojowe w aspekcie koncentracji ego wokół cielesności, nieadekwatnie ze zmianami emocjonalnymi i społecznymi, co skutkuje dużymi emocjonalnymi wyładowaniami i brakiem akceptacji swojego ciała. Dualizm psycho-somatycznym.

D) Osiągnięcie niezależności uczuciowej od rodziców i innych osób dorosłych

- Czy reakcje emocjonalne na odrzucenie i akceptację interpersonalną mogą być regulowane wyodrębnieniem schematu Ja z My? Joanna Rajchert. Psychologia społeczna 2008, tom 3 2 (7) 133-150.
- Niski poziom schematu Ja – duże poczucie odrzucenia, co koreluje z moimi przewidywaniami w obrębie analizy emocjonalność i sposobów radzenia a raczej nie radzenia sobie z emocjami w przestrzeni wewnątrzrodzinnej.
- Im mniejsze kompetencje emocjonalne rodziców tym większa zależność dzieci od systemu rodzinnego i mniejsza podatność na wyodrębnienie schematu My (Fuzje rodzinne – J. Goldenberg, V. Satir, J. Bradshaw i inni)

E) Przygotowanie do zawarcia małżeństwa i życia w rodzinie

- Badania CBOS 2013/BS/32, wykazują dużą gotowość młodych osób do zawierania związku małżeńskiego, pomimo niewielkich, aczkolwiek spadkowych tendencji utrzymuje się nadal silne przywiązanie do instytucji małżeńskiej. Jednak 2/5 ankietowanych uważa, że związek małżeński nie jest niezbędny, jeżeli dwie osoby się kochają.
- Jest coraz większe przyzwolenie społeczne dla związków pozainstytucjonalnych.
- Zdecydowana większość nadal uważa, że model życia w partnerstwie jest zdecydowanie bardziej pożądanym niż bycie singlem.
- Przy jednoczesnym braku gotowości do przeżycia kryzysu rozwojowego jakim jest intymność vs. izolacja, wynikającym z trudności intrapersonalnych. Brak znajomości siebie vs. duże oczekiwania od partnera w obszarze realizacji własnych potrzeb

G) Rozwijanie ideologii (sieci wartości i systemu etycznego kierującego zachowaniem).

- J. Kurzępa (red.) A. Lisowska(red.) *Współczesna młodzież pomiędzy eros a thanatos*. Wrocław 2008.
- Rodzina jako wartość najważniejsza (CBOS 2013/BS/33. (83% badanych), Zdrowie 58%, Spokój 47%, życie uczuciowe 46%, przyjaźń 42%, szacunek innych ludzi 42% i kariera zawodowa 41%)
- **Badania IQS 2016**, Anna Maria Szutowicz IQS 4 edycja Świata Młodych).
- Ziomki (konsumenci, spędzanie czasu w galeriach handlowych, bycie na instagramie, itp.)
- Domisie (tradycjoniści, konserwatyści, szukają ładu, stabilizacji, itp.)
- Regreci (antysystemowe hasła, złość na zastany ład i porządek, werbalizowanie w sposób widoczny niezadowolenia, martwią się o jutro, są przekonani, że będą mieli gorzej niż ich rodzice)
- Life hakerzy (często single o dużym poczuciu własnej wartości, są przekonani, że zrobią szybką karierę, wydają pieniądze w głównej mierze na siebie, są optymistami, mają poczucie sprawczości, siebie traktują jak markę i perfekcyjnie zarządzają swoim wizerunkiem, chcą żyć lepszym życiem)
- Hipsterzy (medialna grupa, bananowe dzieci, z bogatych domów, uważają, że pieniądze się nie liczą, że ważna jest kreatywność i pomysł na życie, są obywatelami świata, chcą eksplorować i odkrywać świat, są bardzo tolerancyjni, nie mają przekonań nacjonalistycznych ani patriotycznych, lubią się bawić ciałem stylem. Gardzą mainstreamowymi markami jako kodami "zwykłości" i braku indywidualizmu)

Jakimi sukcesami wychowawczymi może się poszczycić współczesna szkoła?

- Badania Magdaleny Tędziogolskiej, przeprowadzone w latach 2011-2012 na 227 szkołach podstawowych i 247 szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych
- W szkołach jest doceniana i promowana aktywność uczniów związana z dobrymi wynikami w nauce natomiast działalność społeczna nie jest powszechnie postrzegana w kategoriach ważnych osiągnięć.
- To sprawia, że nauczyciele kładą nacisk przede wszystkim na osiągnięcie przez uczniów wysokich wyników, mniej natomiast skupiają się na rozwijaniu ich zainteresowań, kształceniu postaw obywatelskich.
- (http://www.npseo.pl/data/various/files/Magdalena%20T%C4%99dziagolska-%20promowana%20owarto%C5%9B%C4%87%20oedu%20i%20losy%20absolwent%C3%B3w%202011_12.pdf)

Badania Iwony Starypan, w latach 2010-2012. Do największych sukcesów szkoły zaliczyć można (w opinii rodziców)

http://www.npseo.pl/data/various/files/Szko%C5%82a%20w%20oczach%20rodzic%C3%B3w_5_09_2012.pdf

- Wiarę nauczycieli w możliwości uczniów (na próbie $n=41357$, 88% nauczycieli wierzy w możliwości swoich uczniów- 24% zdecydowanie tak, 64% raczej tak)
- Zaangażowanie uczniów w zajęcia szkolne (84% uczniów jest zaangażowanych w zajęcia: 26% zdecydowanie tak, 58% raczej tak)
- Spójny system wychowawczy szkoły i rodziny ($n=57334$, 22% zdecydowanie tak, 66% raczej tak)
- Równe traktowanie uczniów ($n=57213$, 15% zdecydowanie tak, 48% raczej tak)

Jakich doświadcza porażek wychowawczych?

- Brak indywidualnego podejścia do ucznia (n=56507, 12% zdecydowanie nie, 60% raczej nie)
- Brak współpracy nauczycieli z rodzicami(n=20323, 27% zdecydowanie nie, 45% raczej nie)

Co sprzyja prawidłowemu rozwojowi na pierwszym, drugim i trzecim etapie edukacji szkolnej?

- I etap edukacyjny (wiek wczesnoszkolny):
- prawidłowe relacje wewnątrzrodzinne,
- kompetencja wychowawcza nauczyciela,
- adekwatna stymulacja rozwoju poznawczego (nie przestymulowanie),
- umiejętność dorosłych wprowadzania dzieci w świat racjonalnych działań,
- towarzyszenie dziecku w przeżywaniu sukcesów i porażek, a nie tylko kształtowania rzeczywistości tak by dzieci czuły się wygrane za każdym razem,
- rozwijanie kompetencji pracy,
- świadome porozumiewanie się,
- wspieranie ukierunkowanego uczenia,
- mówienie o możliwościach a nie ocenianie,
- odroczenie gratyfikacji, dbanie o jakość końcowego efektu pracy,
- zarządzanie sytuacją zadaniową . (A. Brzezińska, E.H. Erikson, eksperyment Mischela,

Co sprzyja prawidłowemu rozwojowi na pierwszym, drugim i trzecim etapie edukacji szkolnej?

- II etap edukacyjny (Środkowy wiek szkolny):
- poszukiwanie tożsamości grupowej,
- moralność rodziców a stawiane im wymagania,
- prawidłowy klimat emocjonalny w szkole,
- odpowiednie pozwalnianie rodziców na ponoszenie odpowiedzialności przez dzieci za niepowodzenia,
- wzmacnianie umiejętności podejmowania decyzji w obliczu adekwatnych do możliwości wyborów,
- nieprzypieszanie zadań rozwojowych,
- rola mentora: w akceptacji roli płciowej, roli społecznej, indywidualnych wartości,
- pozwolenie na popełnianie błędów jako droga do niezależności osobistej,
- wzmacnianie kompetencji jako droga do współpracy,
- stosowanie kar dających szansę na poprawę zachowania,
- tworzenie okazji do zmian zasad, mając na uwadze dobro wspólne. (A. Brzezińska, R. Vasta, E.H. Erikson)

Co sprzyja prawidłowemu rozwojowi na pierwszym, drugim i trzecim etapie edukacji szkolnej?

- III etap edukacyjny(wczesna faza dorastania):
- odpowiednia równowaga pomiędzy tożsamością grupową a indywidualną,
- konstruktywne rozwiązywania konfliktów rodzinnych,
- rola partnera, tożsamość płciowa, przyjęcie integralnej wizji seksualności ludzkiej,
- pozwolenie na eksperymentowanie,
- umożliwienie budowania własnej filozofii życia na zasadzie dyskusji i negocjacji rzeczywistości,
- akceptacja zmieniającej się rzeczywistości społecznej i indywidualnej,
- budowanie pozytywnych relacji poprzez dawanie wsparcia przy jednoczesnym wzmacnianiu granic,
- ufność ze strony dorosłych i pozwalanie na samodzielność,
- poświęcanie czasu i sprawianie by czuł się ważny. (A. Brzezińska, R. Vasta, E.H. Erikson)

Jakie są czynniki ryzyka w rozwoju

- Wszelkie zdarzenia utrudniające realizację zadań rozwojowych,
- Czynniki teratogenne,
- Uwarunkowania genetyczne,
- Uwarunkowania osobowościowe:

OSOBOWOŚCIOWE UWARUNKOWANIE ZWIĘKSZAJĄCE RYZYKO UZALEZNIENÍ

- BRAK STABILNOŚCI EMOCJONALNEJ,
- OBJAWY NEUROTYCZNE WYSTĘPUJĄCE W DZIECIŃSTWIE – LĘK, POCZUCIE KRZYWDY,
- POCZUCIE ZAGROŻENIA, BRAK SILNEGO WZORCA OJCA I MATKI W RODZINIE,
- BRAK ZDOLNOŚCI DO WYSIŁKU I UMIEJĘTNOŚCI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW,
- NISKI POZIOM TOLERANCJI NA FRUSTRACJĘ,
- SUBIEKTYWIZM, LABILNOŚĆ EMOCJONALNA,
- OBNIŻONE POCZUCIE WŁASNEJ WARTOŚCI, SILNA POTRZEBA SAMOREALIZACJI,
- NISKI STPNIENÍ USPOŁECZNIENIA I ODPOWIEDZIALNOŚCI,
- NIEZAPOKOJONA POTRZEBA BYCIA W GRUPIE,
- KIEROWANIE SIĘ W ŻYCIU ZASADĄ PRZY6JEMNOŚCI, A NI\E POWINNOŚCI,
- OBNIŻONY SYSTEM WARTOŚCI I POCZUCIA SENSU ŻYCIA;

ŚRODOWISKOWE UWARUNKOWANIA ZWIEKSZAJĄCE RYZYKO UZALEŻNIEŃ

- RODZINA NIEPEŁNA, ROZBITA LUB ZAGROŻONA ROZBICIEM,
- KONFLIKTY W RODZINIE, NIEZGODNOŚĆ W METODACH WYCHOWAWCZYCH,
- BRAK WIĘZI W RODZINIE, RODZINA MAŁODZIETNA,
- JEDYNE DZIECKO W RODZINIE Z NADOPIEKUŃCZYM SYSTEMEM WYCHOWANIA,
- OBOJE RODZICE PRACUJĄCY POZA DOMEM, CZĘSTO W DELEGACJI,
- WYSOKA, RODZINNA TOLERANCJA DLA PALENIA, PICIA, ZAŻYWANIA LEKÓW,
- ŚRODOWISKO TOKSYKOMANÓW, NARKOMANÓW, ALKOHOLIKÓW.